

Big Jim, Bill & Ben, Cactus Jim och Coyote: Om flytande gränser mellan namn på hjältar, bokserier och böcker

Nov 4th, 2014 | Category: 2014-11 nov, Artikel

Av ANDERS N NILSSON

Det är inte ovanligt bland populärpocketböcker att bokserier namnges efter de ingående texternas hjälte eller par av hjältar. Detta gäller främst sådana bokserier där ett och samma författarnamn återfinns på alla de böcker som ingår. Möjligheten föreligger här att låta hjältens eller hjältarnas och därmed seriens namn utgöra inledande nominalfras i de ingående böckernas titlar. Rent layoutmässigt ger ett sådant förfarande en möjlighet att låta boktiteln inledas av serieologon, som därmed samtidigt kan spela två skilda roller: seriens hela namn och den aktuella boktitelns inledande nominalfras.

Detta förfarande kan ses som ett sätt att stärka varumärket, och har observerats i de fyra västernbokserierna *Big Jim*, *Bill och Ben*, *Cactus Jim* och *Coyote-serien*. Jag utelämnar här den omfattande serien *Walt Slade*, då förfarandet där endast använts på en bok av 264, nämligen nr. 193 *Walt Slade rensar upp*. I flera av seriens andra titlar omnämns hjälten istället med sitt smeknamn Höken. Exempel på serier namngivna efter hjältarna där det aktuella problemet lyser med sin frånvaro är *Ben Hogan*, *Jim och Jeff*, *Mack & Joe*, *McAllister*, *Morgan Kane* och *Sundance*. När någon av dessa hjältars namn undantagsvis nämns i titeln är det som regel endast efternamnet som används, som till exempel *Hogan måste dö!* eller *Kane utmanar döden*. Distinktionen mellan serieologo och boktitel förblir härvid tydlig. Ett specialfall har observerats i den kortlivade serien *Fargo*, där den första bokens titel är identisk med serienamnet, medan hjältens namn ej ingår i de resterande elva boktitlarna.

Hans Landqvist beskrev i en artikel från 2006 hur boktitlarna i serien *Bill och Ben* fram till 1988 som regel inleds med ”den samordnade nominalfrasen *Bill och Ben*”, men därefter blir ”andra typer av nominaluttryck mer vanliga i de svenska titlarna” (Landqvist 2006:153). Då Landqvists material endast omfattade boktitlarna som de skrivs i databasen LIBRIS, har jag funnit det motiverat att pröva hans påstående utifrån en direkt studie av själva böckerna med tonvikt på hur titlarna skrivs på de olika ställen i boken där de förekommer. Den grundläggande frågan blir här hur man kan skilja mellan de boktitlar där serieologon ingår som inledande nominalfras respektive inte gör det, i relation till en viss boks utformning.

Då boktiteln utgör en central del av bokens paratext (Nilsson 2014a), med viktig funktion för citering och litteratursökning, är frågan ingalunda trivial. Jag vill här beskriva utifrån vilka kriterier jag gjort mina bedömningar samt presentera mitt resultat i relation till de boktitlar som återfinns i nationalbiografen (Svensk Bokkatalog före 1976, respektive LIBRIS därefter). De här omnämnda böckernas omslag kan betraktas på Patrik Myrmans hemsida Serielagret (2014).

Bill och Ben

Marshall Grovers romaner om de båda kumpanerna Bill och Ben började i Sverige ges ut av Wennerbergs förlag 1962 i serien *Wild West-böckerna*. I denna serie varvades Bill och Ben

med Jackson Coles romaner om Walt Slade. Seriens numrering startade med nr. 35 då den byggde vidare på serien *En Texas-bok* som endast innehöll böcker om Walt Slade. De udda numren av *Wild West-böckerna* var Walt Slade medan de jämna var Bill och Ben. Boktitlarna gavs i seriens böcker på fem olika ställen: framsida, rygg, smutstitelsida, titelsida och arksignatur. Titeln skrivs i arksignaturen med gemener och i övriga fall med versaler. I samtliga fall inleds titeln med ”Bill och Ben”, på framsidan och på ryggen utformade som seriens logo. Även på titelsidan används logon, föutom i de tidigaste böckerna. Förutom på ryggen och i arksignaturen används alltid en radbrytning efter ”Bill och Ben”. På de tolv första böckerna markeras samhörigheten mellan titelns inledande nominalfras ”Bill och Ben” och dess påföljande fras med bindestreck (Figur 1), men detta saknas på bok nr. 60 ”Bill och Ben i Colorado”. Slutsatsen måste bli att i alla tretton *Wild West-böckerna* av Marshall Grover inleds titeln med nominalfrasen ”Bill och Ben”, vilket helt överensstämmer med hur titlarna skrivs i nationalbiografen.

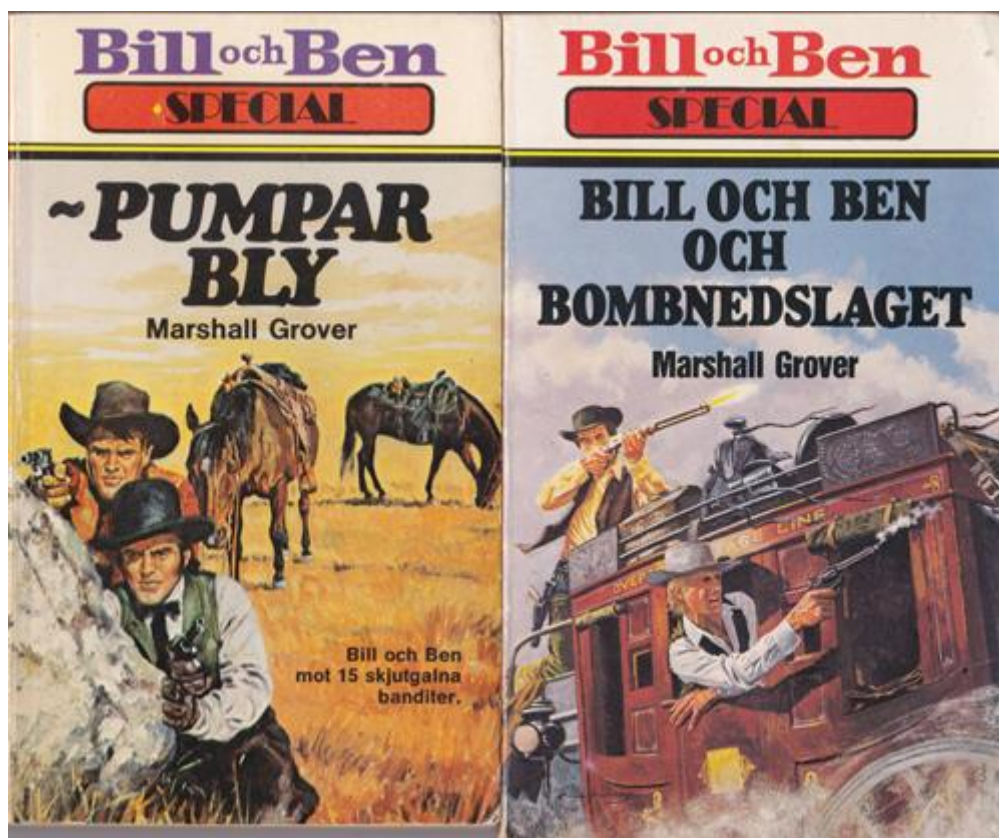
Figur 1. En tidig Bill och Ben utgiven 1962 som nr. 40 i serien Wild West-böckerna. Notera hur titelns senare fras kopplas till logon med hjälp av ett bindestreck.

När Wennerbergs 1963 börjar ge ut *Bill och Ben* i en egen bokserie, som inleds med nr. 1 ”Bill och Ben ger aldrig upp!”, återfinns titlarna skrivna på samma sätt som i den sista boken i föregångaren *Wild West-böckerna*. Titeln skrivs i enstaka fall med gemener på smutstitel- och titelsidan, som till exempel i nr. 12 ”Bill och Ben möter Kid Wichita”. Beroende på utformningen av framsidans bild varierar avståndet mellan ”Bill och Ben” och titelns påföljande fras i höjddled. I de fall där titelns senare del utgörs av substantiv används som regel den samordnande konjunktionen ”och” efter ”Bill och Ben” för att markera att de båda fraserna tillsammans bildar titeln. Ett bindestreck används på framsidan endast undantagsvis före ”och”, som till exempel på nr. 17 ”Bill och Ben och den stora bluffen”. Titelns senare fras inleds ofta av ett verb som tillsammans med den första bildar en sats, som till exempel i nr. 24 ”Bill och Ben rider ikapp”. Verbet kan även binda ihop subjektet med objektet, som i nr. 12 ”Bill och Ben möter Kid Wichita”. En annan variant är att nominalfrasen följs av subjunktionen ”som” med efterställd bestämning, eller en prepositionsfras, som till exempel i nr. 25 ”Bill och Ben i knipan”. Även här måste slutsatsen bli att ”Bill och Ben” med några få undantag utgör titelns inledande nominalfras. Ett undantag återfinns i nr. 33 ”Big Dora från

Texas” utan föregående ”och”. Även nr. 15 ”Nära ögat” kan förefalla ha ett brott mellan logons ”Bill och Ben” och nämnda prepositionsfras, och bör därför ses som ett möjligt undantag precis som nr. 56 ”Rån i ravinen” och nr. 58 ”Fridsamma fridstörare” med flera titlar.

Under 1968 börjar arksignaturerna förkortas för att från och med nr. 84 helt försvinna. I övergångsfasen kapas först ”Bill och Ben” från titlarna varefter endast bokens nummer ges. Arksignaturerna lyser därefter med sin frånvaro i *Bill och Ben* ända fram till 1987.

Smutstitelsidans boktitel byts 1975 från och med nr. 157 ut mot förlagslogon ”W”, och boktiteln återfinns därmed på endast tre ställen i varje bok: framsidan, ryggen och titelsidan. Då på alla dessa tre ställen ”Bill och Ben” är skrivet i logons form råder här ibland en viss tveksamhet huruvida frasen bör anses inleda titeln eller inte. Smutstitelsidans baksida, som tidigare varit helt tom, förses dock 1984 från och med nr. 272 ”Bill och Ben mot övermakten” med en förteckning över de närmast föregående tio titlarna. Denna förteckning, som finns kvar fram till 1991, utgör som regel en mer entydig källa till de aktuella boktitlarnas uttolkning, även om bevis av detta slag måste hämtas från en annan bok än den aktuella.

Figur 2. Två exempel på pärmframsidor från den separat numrerade reprisserien *Bill och Ben Special*, till vänster nr. 11 från 1975 och till höger nr. 51 från 1981. Notera hur titeln på nr. 11 hålls ihop av bindestreck och på nr. 51 genom att ”Bill och Ben” upprepas.

Bill och Ben är en bokserie som innehåller många reprints. Dessa började först ges ut som *Bill och Ben Special* med en egen numrering från 1 till 54. Då på framsidan ordet ”Special” här hamnar mellan serielogons ”Bill och Ben” och resten av titeln upprepade man på nr. 1, liksom på alla böcker från och med nr. 35, ”Bill och Ben” som titelns inledande nominalfras (Figur 2). Specialseriens böcker saknar som regel arksignaturer, och den enda jag sett som har det,

nr. 6 "Bill och Ben som fantomer", har där hela titeln utskriven, och på framsidan markeras den senare frasens samhörighet med logons "Bill och Ben" genom bindestreck, vilket även återfinns på flera andra böcker. Ett mindre antal titlar som saknade den inledande nominalfrasen "Bill och Ben" i första utgåvan, måste även anses göra det i special-serien: nr. 2 "Fridsamma fridstörare", nr. 16 "Rån i ravinen", och nr. 34 "Big Dora från Texas".

Efter det att *Bill och Ben Special* 1982 avslutats som egen serie utkom det böcker märkta "Special" inom ramen för den löpande numreringen av huvudserien med start nr. 246 "Bill och Ben i den törstiga staden". Även här upprepas på framsidan "Bill och Ben" som titelns inledande nominalfras. Beteckningen "Special" kan ses på alla jämna nummer fram till och med nr. 274, och därefter endast på nr. 278, 284 och 290. "Bill och Ben" måste anses utgöra inledande nominalfras i alla dessa böckers titlar med nr. 262 "Nära ögat" som ett möjligt undantag (se nedan!).

Bill och Ben byter förlagsbeteckning till Winthers 1984 och nr. 277 "Bill och Ben och en falsk professor". Serien byter åter igen förlagsnamn 1992 med nr. 419 "Orm i paradiset" till Richters Förlags AB. Böckernas utformning förändras med tiden och från och med nr. 315 som utkom 1986 infördes på framsidan en övre blå rand i vars vänstra del förlagslogon "W" får inleda ordet "WESTERN" (Figur 3). Samtidigt återinfördes arksignaturerna, som regel med den aktuella titeln även om nominalfrasen "Bill och Ben" i många böcker förkortats på olika sätt.

Figur 3. Pärmens framsida på *Bill och Ben* nr. 321 från 1987 (till vänster) och nr. 347 från 1988 (till höger) som exempel på de nya layouter som Winthers införde. Notera att bokiteln helt separerats från serie-logon på det nyare omslaget.

Nästa designbyte, som infördes 1988 med nr. 343 är mer genomgripande i och med att boktiteln här separeras från serielogon, som ändras till ”Bill & Ben”. Framsidan får nu en blå och grön rand i överkanten och ordet ”WESTERN” ersätts av ett ansikte med hatt och revolver i profil (Figur 3). Vidare används nu även boktiteln som rubrik över baksidestexten och återfinns därmed på fem ställen i boken. Under 1992, i samband med bytet från Winthers till Richters förlag, återkommer även boktiteln på smutstitelsidan samtidigt som förlagslogon plockats bort. *Bill & Ben* avslutas år 2000 efter nr. 504 ”Krutdurken”, och innan dess har boktiteln även dykt upp på tryckortsidan, och kan därmed läsas på sex olika ställen i boken i och med att arksignaturerna i samma veva plockats bort.

Övergång från titlar som inleds med nominalfrasen ”Bill och Ben” till sådana som inte gör det ställer till en del problem med titlarna när berättelser körs i repris. Detta görs nu utan särskild beteckning som ”Special” och kan även sägas maskeras av titelbytena. Under år 1995 från och med bok nr. 452 är varannan bok en repris, och från och med 1996 fram till slutet innehåller samtliga böcker återutgivna texter. Där så är möjligt har titlarna bara förkortats genom att den tidigare inledande nominalfrasen avlägsnats. Exempel på detta är nr. 458 ”Guldgrottan”, som när den tidigare gavs ut som nr. 86 hette ”Bill och Ben och guldgrottan”. I andra fall liknar de båda titlarna inte alls varandra, som till exempel nr. 465 ”Bråk i Duffburg”, som när den gavs ut som nr. 92 hette ”Bill och Ben skakar galler”. Hans Landqvist (2006) ger fler exempel på hur titlarna ändrats.

Föutom de 162 böckerna med nr. 343–504 utgivna efter designbytet 1988 bedöms följande nio boknummers titlar av *Bill och Ben* sakna serietiteln som inledande nominalfras: 33, 56, 58, 67, 70, 155, 156, 167 och 202. Detsamma gäller följande tre boknummers titlar i den separat numrerade serien *Bill och Ben Special*: 2, 16 och 34.

Figur 4. *Bill och Ben* nr. 15 från 1964. Montage som visar hur bokens titel skrivs på rygg, framsida, smutstitelsida, titelsida och i arksignatur.

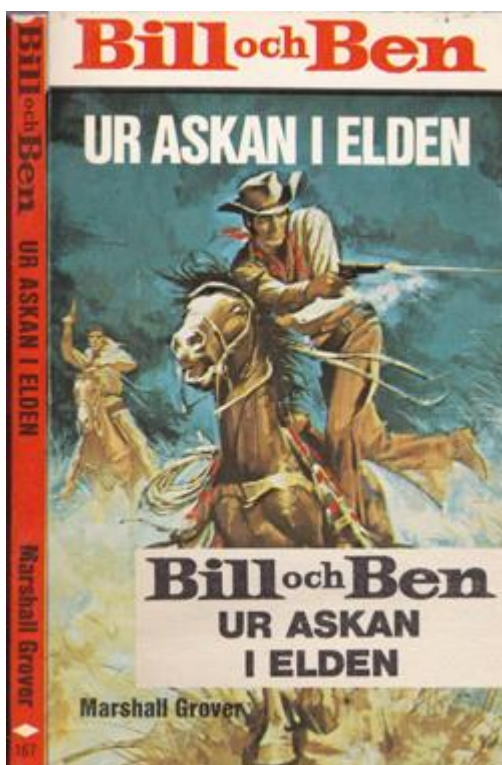
Min uppfattning stämmer som regel överens med hur titlarna formulerats i nationalbiografen och jag tar här endast upp de fåtal fall där tolkningen känns osäker. Det första fallet gäller *Bill och Ben* nr. 15 med repris som ”Special” i nr. 262 och enligt nationalbiografen med titeln ”Bill och Ben nära ögat”. Rent språkligt förefaller den kortare varianten ”Nära ögat” vara mer

lyckad. I de båda böckerna bildar logon möjlig inledande nominalfras på framsida, rygg och titelsida, vilket får stöd av den första utgåvans titelsida, där titeln skrivs ”BILL OCH BEN NÄRA ÖGAT” (Figur 4).

I samma utgåva återfinns titeln även i arksignaturen som ”Bill och Ben – Nära ögat”. Den kortare titelvarianten ”Nära ögat” kan dock ses i bok nr. 272 på smutstitelsidans baksida. Förutom i närliggande böcker i samma serie kan bevis hämtas även från reklam för *Bill och Ben* i andra västernserier från samma förlag. I Wennerbergs *Pyramidböckerna* nr. 299 och 307 listas titlar från *Bill och Ben* inklusive bok nr. 15, vars titel i båda fallen skrivs ”BILL OCH BEN NÄRA ÖGAT”. Det förefaller alltså som om titeln är tvetydig även för förlaget själva och tolkas på nytt varje gång den skrivs. Med hänsyn till ovan presenterad information förefaller det rimligast att följa nationalbiografin och betrakta den längre titelvarianten som korrekt.

När det gäller *Bill och Ben* nr. 156 har nationalbiografin troligen hämtat sin titel ”Bill och Ben och resa med förhinder” från smutstitelsidan, vilket är det enda ställe i boken som denna språkligt mindre lyckade formulering återfinns på. Då något ”och” i titeln inte återfinns på framsidan eller på ryggen är min bedömning att ”Resa med förhinder” utgör bokens korrekta titel. I detta sammanhang kan nämnas även bok nr. 116 ur vilken nationalbibliografin hämtat titeln ”Bill och Ben blir vicesheriffer” från smutstitelsidan, medan den korrekta titeln ”Bill och Ben som vicesheriffer” återfinns på andra ställen i boken inklusive framsidan.

Inte heller nationalbiografins ”Bill och Ben ur askan i elden” för nr. 167 känns så språkligt lyckat, men då i boken den senare prepositionsfrasen i alla tre fall då titeln ges placeras efter serielogon saknas några egentliga bevis för att den kortare titel jag föredrar är den rätta: ”Ur askan i elden” (Figur 5).

Figur 5. *Bill och Ben* nr. 167 från 1976. Montage som visar hur bokens titel skrivs på rygg, framsida och titelsida. Notera att logon får bilda den inledande nominalfrasen i alla tre fallen.

Lite indirekta bevis återfinns på de två närmast föregående böckernas omslag som båda har ett bindestreck före titelns senare fras, vilket saknas på nr. 167. Anmärkningsvärt är att man i

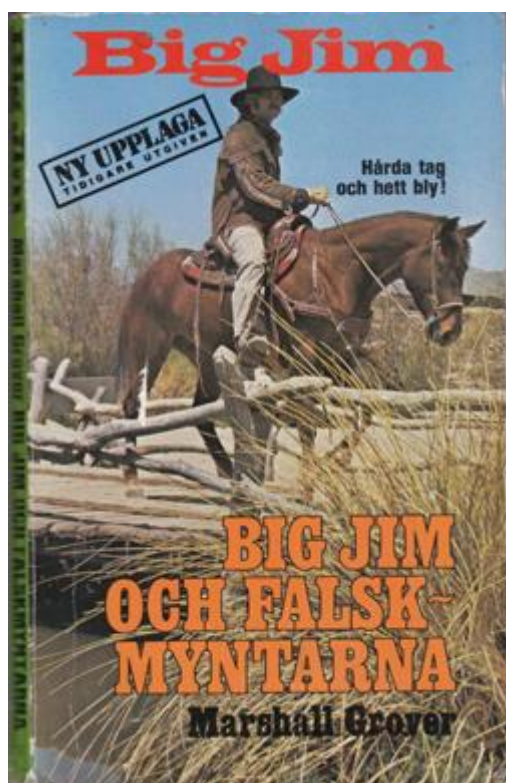

nationalbiografen valt den kortare varianten av titel på bok nr. 69 ”Kom, såg och segrade”. Jag känner endast bokens framsida där efter logon texten lyder ”KOM–SÅG–OCH SEGRADE!” Jag ser ingen anledning till att denna titel inte ska inledas med nominalfrasen ”Bill och Ben”.

Big Jim

Wennerbergs första utgåva av serien *Big Jim* omfattar 62 böcker utgivna 1966–1972, varav den andra utgåvan från 1973–1981 omfattar de 60 första böckerna. Alla titlar har Marshall Grover som författare. De tidiga böckernas titlar finns förutom på framsidan att läsa på ryggen, smutstitelsidan, titelsidan och i arksignaturen. Titlar med den inledande nominalfrasen ”Big Jim” är relativt ovanliga i serien och återfinns endast på sex böcker med låga nummer. Framsidans logo ”Big Jim” utgör titelns inledande nominalfras när den påföljande frasen inleds av ett verb eller utgörs av substantiv förbundna med förledet med den samordnande konjunktionen ”och”. Den inledande nominalfrasen visas i logo-form på framsidan, ryggen och titelsidan, men skrivs som vanlig text på smutstitelsidan och i arksignaturen. Fram emot bok nr. 30 innehåller arksignaturen inte längre boktiteln och efter ytterligare några böcker försvinner arksignaturen helt. Å andra sidan dyker titeln upp även på bokens baksida mot slutet av första utgåvan.

På andra utgåvans rygg har författarens namn placerats mellan seriens logo och boktiteln varför den förra inte längre kan ses som del av titeln. Vidare har på framsidan av någon bok, som till exempel nr. 6 ”Big Jim och falskmyntarna” hela titeln skrivits ut och använder sig därmed inte, som i första utgåvan, av serielogon (Figur 6).

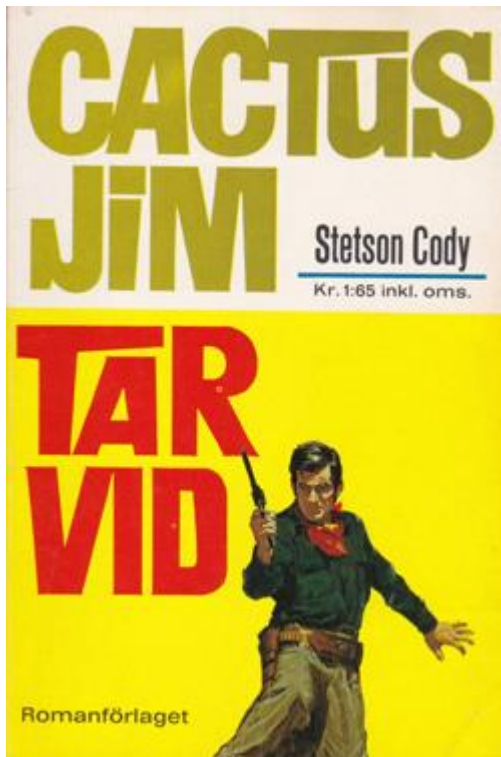
Figur 6. *Big Jim* nr.6 i den andra utgåvan från 1974. Notera att titelns inledning ”Big Jim” skrivs separat från logon.

På framsidan av nr. 18 ”Big Jim lurar galgen” har sammanhållningen av de båda fraserna förstärkts med ett bindestreck. Arksignaturer dyker åter upp åtminstone i nr. 16 till 26 och inkluderar här titlarna, som på nästan alla böcker återfinns även på baksidan.

Följande sju boknummers titlar i första såväl som i andra utgåvan får anses innehålla den inledande nominalfrasen "Big Jim": 4–8, 18 och 24. Min bedömning överensstämmer helt med de titlar som används i nationalbiografen. Noteras kan att bok nr. 8 i första utgåvan heter "Big Jim och mannen utan minne", och i andra utgåvan "Big Jim och mannen utan samvete".

Cactus Jim

Serien om *Cactus Jim* gavs ut av Wennerbergs i Romanförlagets namn, vilket man hade förvärvat 1964. Under två års tid utkom 17 böcker utan reprisering. Seriens titlar är problematiska då seriens logo "Cactus Jim" ibland inleder titeln och ibland inte (Figur 7).

Figur 7. Pärmframsida från *Cactus Jim* nr 1 "Cactus Jim tar vid" från 1964.

Förutom på framsidan återfinns titeln även på: ryggen, smutstitelsidan, titelsidan och i arksignaturen. Dessutom kan titeln ibland användas som rubrik till baksidestexten, men så är inte alltid fallet. Undantags pärms framsida är titeln identiskt formulerad på de fyra ställen den förekommer, och därmed lätt att entydigt bestämma. Den inledande nominalfrasen "Cactus Jim" används för elva av böckernas titlar. När den påföljande frasen är ett ensamt substantiv så förenas det med den inledande frasen av den samordnande konjunktionen "och". Följande sex boknummers titlar bedöms sakna den inledande nominalfrasen "Cactus Jim": 2, 3, 7, 11, 13 och 15. Min bedömning överensstämmer helt med de titlar som används i nationalbiografen.

Coyote-serien

Lindqvists *Coyote-serien* var den första svenska rena westernpocketserien, omfattande 46 böcker utgivna under åren 1954–1960. Mycket tyder på att de svenska texterna översatts från de norska utgåvorna och alltså inte direkt från spanskan. Böckernas omslag finns återgivna på hemsidan Serielagret och deras innehåll sammanfattas på Kaj-Göran Klangs blogg tillägnad serien. Böckerna, som skrevs av katalanen José Mallorqui, har utkommit på en rad olika språk, och de svenska böckerna har samma omslagsteckningar av *Harald Damsleth* som de norska (Schulze 2014). En andra serie av *Coyote* omfattande endast sex böcker i nya översättningar utkom på Semic 1972, varav endast den sista boken, "Rättvisans tjänare", inte

tidigare utgivits på svenska. Till skillnad från den första seriens böcker förefaller dessa sex böcker vara översatta direkt från de spanska originaltexterna. Böckernas hjälte, ”El Coyote – fantomen från Californien” omnämns i många av titlarna endast som ”Coyote” med ibland oklart förhållande till de båda seriernas respektive logo.

I den första serien kan varje boks titel som regel avläsas på minst sex olika ställen: framsida, rygg, smutstitelsida, titelsida, arksignatur och baksida (Figur 8).

Figur 8. Coyote-serien nr. 10 från 1955. Montage som visar hur bokens titel skrivs på rygg, framsida, smutstitelsida, titelsida, i arksignatur och på pärmens baksida.

Då logon ”COYOTE” återfinns i anslutning till titeln endast på framsidan och titlarna i övrigt är skrivna på ett enhetligt sätt är de som regel lätta att fixera. På rygg, smutstitel- och titelsidan skrivs titlarna med versaler, och i övrigt med gemener. På framsidan används som undantag kapitäl på bok nr. 9 och 10, och dessa två är även några av de fåtal böcker på vars framsida logon ingår i titeln: ”Coyote räddar Guldborget” respektive ”Coyote och K-banden”. Den senare titeln utgör exempel på rester av norsk stavning som ibland återfinns på böckernas omslag, och den rätta svenska titeln, som kan läsas på titelsidan och i arksignaturen är ”Coyote och K-bandet” (Figur 7). Andra omslag med norsk influens är nr. 23 ”Kidnappingen”, nr. 28 ”Coyote og indianerna” och nr. 38 ”Guadelope”.

Av de elva titlar som inleds med ”Coyote” eller ”Coyotes” är det enligt min mening endast tre som på framsidan nyttjar logon som inledande nominalfras, medan på de övriga åtta hjältens namn upprepas i den underliggande textens början. Mest svårtolkad är här titeln på bok nr. 4 ”Coyote i dödens dal”. Titeln skrivs i boken utan inledande ”Coyote” på ryggen och på baksidan, men då på de övriga tre ställena hjältens namn ingår i titeln har jag tolkat framsidan så att logon måste anses ingå i titeln. Samma bedömning har gjorts i både Svensk Bokkatalog och LIBRIS. I en annons för *Coyote-serien* i Lindqvists andra Ponnybok skrivs dock titeln endast som ”I dödens dal”. Det kan även noteras att bok nr. 17 ”Bakom Coyotes mask” tycks saknas i nationalbiografin.

De titlar som är felaktigt skrivna på omslaget korrigeras normalt på de andra ställen som de förekommer i boken. Ett undantag är bok nr. 30 ”Hämmens väg” som på korrekt svenska borde heta ”Hämdens väg”, vilket den även gör i nationalbiografin, men titeln är felstavad på

alla ställen i boken. I några böcker, som nr. 34 och 45, listas ett urval av seriens titlar på förlagets reklamsidor bak i boken, och här återfinns den korrigerade stavningsvarianten. Jag vill trots detta mena att den aktuella bokens titel bör skrivas på det sätt som den formulerats i boken, i och med att detta gjorts konsekvent.

Arksignaturen återger titlarna väl i de böcker jag kontrollerat, dock med undantag för nr. 19 ”Don Cesars hustru”, i vilken den endast skrivs som ”Coyote”. Den aktuella titeln stavas på baksidan ”Don Cecars hustru” och i reklamen i nr. 34 ”Don Cæsars hustru”. Poängen är här att ingen av titlarnas positioner i boken kan betraktas som utslagsgivande, utan en sammanvägning måste göras av den totala informationen.

Den andra seriens titlar har översatts annorlunda än de som använts i den första serien, med undantag för den sista boken, som inte ingick i den första serien. Ingen av den andra seriens titlar inleds med namnet Coyote, varför inga egentliga tolkningsproblem föreligger. Titlar återfinns här på endast fyra ställen i böckerna i och med att arksignaturer saknas och titlarna inte heller återfinns på baksidan. Det kan noteras att titeln genomgående skrivs med gemener i bok nr. 1, men i de påföljande med versaler.

Slutord

På ett mer generellt plan handlar det problem jag här valt att belysa om relationerna mellan seriens namn, huvudpersonernas namn och boktiteln, och därmed kanske främst om marknadsföring. *Bill och Ben* utvecklades till ett starkt varumärke eller logo och kom nära nog att bli synonymt med ordet västernbok. Att se till att logon även ingår i varje enskild boks titel kan därmed ses som ett sätt att stärka varumärket ytterligare. Man frågar sig då vad det var som fick förlaget att 1988 överge denna strategi? En möjlighet var att utvecklingen av framsidans layout, med en central bild inramad upptill av seriens och författarens namn och nertill av boktiteln, krävde detta. De nya omslagslayouter som infördes 1986 och 1988 bidrog även till att ge alla Winthers/Richters kvarvarande westernserier ett gemensamt utseende, vilket säkert var en viktig del av marknadsföringen. Skeendet utspelar sig under västernböckernas nedgångsfas, en negativ trend som av förlaget bemöts med prishöjning och produktutveckling (Nilsson & Myrman 2014). Någon på förlaget kanske föll för tanken att räddningen låg i ett snyggare och mer standardiserat omslag i kombination med en kortare och mer slagkraftig boktitel. Rent krasst kanske det även gällde att kunna ge rena återutgivningar en ny attraktiv kostym. Yta istället för innehåll alltså. Vem säger att det var lätt att kränga cowboyböcker när de börjat bli så otidsenliga?

Något som återstår att redas ut är titlarna på de böcker i serier med flera författare och hjältar representerade, som är försedda med den aktuella hjältens namn. Även här föreligger en tveksamhet som inte inbegriper seriens namn, utan endast omfattar relationen mellan hjältens namn och boktiteln. Frågan är i vilka fall hjältens namn ingår i boktiteln och i vilka fall det utgör mer av en sammanhållande länk mellan böcker, förlagd till en extra nivå mellan boktitel och serienamn. Problemet återfinns framförallt i Wahlströms längre serier med exempel som Fargo i *Kaliber 45* och Lando och Lassiter i *Mustang*. De fyra böckerna om El Muerte i *Prärieböckerna* visar att problemet även kan finnas i några av Wennerbergs bokserier. Även här vore en noggrann genomgång av befintliga bevis i form av titlarnas omnämnande i själva böckerna liksom hur de behandlats i nationalbiografen på sin plats. Titeln på en viss bok kan förutom i den aktuella boken även återfinnas i närliggande böcker i samma serie, som del av reklam för den aktuella seriens böcker i förlagets andra bokserier, såväl i samma genre som i andra typer av böcker som deckare och krigsböcker (Nilsson 2014b).

Källor

- Klang, Kaj-Göran, 2014: *Coyote-bloggen*, <http://coyote-bloggen.se>
- Landqvist, Hans, 2006: Varierande normer eller fullständig normlöshet i Vilda västern? Om översättning av titlar till Bill och Ben-romaner, s. 150-161, i: Lehtinen, Esa & Nina Niemelä (red.), *Fackspråk och översättningsteori. VAKKI-symposium XXVI, Vasa 11-12.2.2006* (Publikationer av Forskargruppen för översättningsteori, fackspråk och flerspråkighet vid Vasa universitet 33).
- Nilsson, Anders N., 2014a: Westerns paratext är bara peritext. *DAST Magazine 26 januari*.
- Nilsson, Anders N., 2014b: Den reklamfria boken finns den? *DAST Magazine 3 september*.
- Nilsson, Anders N. & Patrik Myrman, 2014: Vad kostade en Bill och Ben? Om priset på svensk westernpocket över tid, förlag och sidantal. *DAST Magazine 15 april*.
- Schulze, Per W. 2014: *Damsleth*, http://damsleth.info/bokomslag/Frameset_bok.htm
- Serielagret, 2014: <http://serielagret.se>